

DET SJÄLVSTYRDA ÅLAND

UNDER några stormfyllda dygn har den nya åländska självstyrelselagstiftningen äntligen bragts i hamn. Den rasande höststormen var en symbol för den gamla iakttagelsen, att »varje gång den politiska spänningen i världen tilltar, öka också vindarna kring Ålands hav i styrka».

Utgången var in i det sista oviss. Motsättningen i det åländska landstinget gällde frågan, om den nya självstyrelselagen — vilken uppfyller praktiskt taget alla åländska erinringar och önskemål som framlagts under mansåldern från självstyrelsens begynnelse år 1921 — skulle vara värd det kännbara offret av § 6 i den s. k. garantilagen. Denna övriga garantier för Ålands svenskhet skulle däremot inflyta i den nya lagen. Den nämnda paragrafen förpliktade Finlands regering att, vid klagomål eller anmärkningar från landstinget i anledning av garantilagens tillämpning, överlämna dessa med eget utlåtande till Nationernas Förbunds råd. Vid fråga av rättslig natur skulle detta införskaffa utlåtande från sin permanenta domstol i Haag. Vid berättigade klagomål skulle frågan bedömas med ledning av N.F:s pakts föreskrifter om de medel, genom vilka förbundsmedlem kunde förmås fullgöra sina skyldigheter. Denna paragraf reglerade sålunda själva s ä t t e t för självstyrelsegarantiernas övervakning och ev. sanktion, men utgjorde, väl att märka, i c k e dessa garantiers rättsgrund. På grund av att såväl N.F. som dess i § 6 nämnda domstol de facto upphört att existera, och det nuvarande Förenta Nationerna och dess motsvarande domstol icke övertagit de äldre organens uppgifter, hade § 6 givetvis en ringa, om ens någon obestridd, direkt praktisk användbarhet.

Trots detta gjorde Sovjetunionen, under det att riksdagsbehandlingen pågick, démarcher i frågan, enär § 6 skulle vara stridande mot såväl 1944 års vapenstilleståndsavtal som 1947 års fredsfördrag med Finland. Som bekant föranleddes Finlands regering härav att stryka § 6 ur den föreslagna åländska självstyrelselag-

stiftningen. Från Finlands regering har emellertid vid olika tillfällen — bl. a. som svar på svenska regeringens klara och övertygande motiverade démarches i frågan — förklarats, att Finlands folkrättsliga förpliktelser gentemot Åland och Sverige kvarstå orubbade. Dessa grunda sig nämligen på såväl avtalet mellan de två staterna i juni 1921 som Ålandskonventionen från samma tid och dessa folkrättsliga överenskommelser äro alltjämt orubbade.

Från oppositionsgruppen i det åländska landstinget har emellertid framhållits, att värdet av regeringsdeklarationer alltid kan ifrågasättas. »Men regeringar kunna skifta och ministrar växla. Ett i grundlagen inskrivet uttalande har ett annat värde än regeringsdeklarationer av detta slag, de må vara aldrig så ärligt menade.»

Härvid må emellertid erinras om, att Finlands regeringsdeklarationer till den folkrättsliga motparten Sverige ha den mest förpliktande innebörd. Vidare har även presidenten Paasikivi med hela sin rättsliga och personliga auktoritet i sin egenskap av statschef tolkat Finlands förpliktelser enligt den nya självstyrelselagstiftningen. Inför Finlands riksdag har han sålunda vid den första propositionens avlämnande år 1946 förklarat, att »Finland har trots sin fattigdom råd att i storsinnad och frisinnad anda lösa de kvarstående problemen på nationalitetsfrågans omdöme». — »Den nya lagen skulle», hoppades han, »ge ålänningarna den känsla av trygghet och säkerhet, som de måhända hittills icke alltid känt.»

Ålänningarna äro kända för sitt verklighetssinne. Därför bör man ha anledning antaga, att den av Finland och Åland nu i samråd utprickade farleden med reviderade och tydliga navigationsbestämmelser kommer att anses vara — och även bliva — av större praktiskt värde än de endast vagt vägledande konturerna från en visserligen monumental men ändock slocknad och övergiven fyrbåk. Kravet på en mera effektiv folkrättslig säkerhetstjänst, organiserad med godkännande av Östersjöns samtliga strandägare, kommer dock Ålands folk aldrig att uppgiva. Sedd ur denna synpunkt har Ålandsfrågan förvisso icke slutgiltigt lösts. Det beslut Ålands landsting fattat innebär likväl, att en mångfald latent konflikthanledningar mellan riket och landskapet definitivt undanröjts. Den folkrättsliga symbolen förlorades — den statsrättsliga grunden förstärktes.